

12. SINIF

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

1. Ünite

1. Eleştirmenlerin çoğunun yazarlar tarafından sevilmediğini biliriz. Sanatçıların bu tutumuna yaptıkları temel dayanak eleştirmenlerin taraflı olması. Bana kalırsa eleştirmenler edebiyatın kutup yıldızı gibidir. Onlar uçsuz bucaksız coğrafyada edebiyatın istikametini belirler.

Bu parçada altı çizili söz öbeğiyle eleştirmenlerin hangi yönü vurgulanmak istenmiştir?

A) Edebiyatçıları etkiledikleri
B) Edebiyatı kendi tekeline aldıkları
C) Sanatçı ve okurlara yol gösterdikleri
D) Eleştirinin bir tür olarak gelişmesine katkı sundukları
E) Yazılarıyla yayınevlerine ilham verdikleri

2. Tarihte 16 büyük Türk Devleti (I) kurulmuş; pek çok sultan, hükümdar, hakan gelip geçmiş olsa da Büyük Selçuklu Devleti (II) vezirlerinden Nizamülmülk'e ayrı bir paragraf (III) açmak gereklidir. Bu büyük vezir (IV) hem siyasi tarihimize çok önemli katkılarda bulunmuş hem de yazdığı "Siyasetname" ile edebiyatımıza baş ucu bir eser (V) kazandırmıştır.

Bu parçadaki altı çizili sözlerden hangisinin yazımı yanlıştır?

A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

3. Çevremde kentin o korkunç gürültüsü vardı ( ) Sonra bu seslerin içinde mutlaka sesler, görüntüler ( ) İnsan, hep başkasının peşindedir ( ) Niçin böyledir ( ) niçin başka olmasın ( )

Bu parçada yay ayraçla ( ) belirtilen yerlere sırasıyla aşağıdakilerin hangisinde verilen noktalama işaretleri getirilmelidir?

A) (:) (...) (,) (,) (?)
B) (-) (...) (?) (?) (...)
C) (.) (...) (.) (,) (?)
D) (:) (.) (,) (?) (...)
E) E) (.) (;) (.) (?) (?)

4. Aşağıdakilerden hangisi edebiyat-psikoloji ilişkisini yansıtan bir durum değildir?

A) Edebî eserlerin duyguları işlemesi
B) Edebî eserlerin insanlar arası çatışmaları ele alması
C) Edebî eserlerin hayalleri ortaya koyması
D) Edebî eserlerin bir dönemin sosyal yapısını yansıtması
E) Edebî eserin insan sorunlarını işlemesi

5. Toplumsal kişilikleri ile biyolojik kişilikleri arasındaki çatışmaların kurbanı olan üç genç kızın öyküsünün anlatıldığı "Yalnızız" romanı manevi değerlerin zaafa uğraması sonucu insanın içine sürükleneceği açmazların maddeci görüşlerle çözümlenemeyeceği gerçeğini kabule yanaşmayanların sonunda yalnızlığa düşüp hüsrana uğrayacağı tezi çerçevesinde kurulmuştur. Roman kahramanı Samim'in "Simeranya" adını verdiği ütopik dünyaya ait tasarısının büyük ölçüde işlendiği Yalnızız, esas itibariyle düşünsel yanı ağır basan bir romandır. Yazar romanını bir düşünce üzerine kurmuş, figürlerini de o düşüncenin temsilcileri olarak tanıtmıştır. Söz konusu düşünce ise düalizmden başka bir şey değildir.

Bu parçadan yola çıkılarak sözü edilen romanda edebiyatın hangi bilimden yararlandığı söylenebilir?

A) Tarih B) Sosyoloji C) Felsefe D) Fizik E) Psikoloji

6. Abdülhak Hamit'in, aslında çorak bir ortam oluşturan çağdaşlarından daha bireysel olduğu, orta malı ögelerle yetinmediği ve daha derin verilere kapısını açmış olduğu kesindir. Ancak şair, açık seçik olmayan çok karışık bir dünyanın bombardımanı altındaymış hissini verir.

Altı çizili sözle şairin hangi özelliği vurgulanmıştır?

A) Toplumsal yönünün zayıf olduğu
B) Basmakalıp ögelere yer vermediği
C) Çağdaşlarından etkilendiği
D) Yüzeysel bilgiye yer vermediği
E) Şiirlerini verimsiz ortamda yazdığı

7. Küçüklüğümde hayal dünyasında çok yaşayan bir çocuktum. Karakterimde anlamsız denilebilecek kadar ileri giden bir çekingenlik vardı ki çok defa etrafım tarafından yanlış anlaşılmama ve aptal yerine konmama neden olurdu. Hiçbir şey beni, hakkımdaki bir kanaati düzeltmek ihtiyacı kadar korkutmazdı. Sınıfta arkadaşlarımın yaptığı kabahatler üzerime atıldığında ben kendimi bir kelime ile olsun müdafaa etmeye cesaret edemez, eve döndüğüm zaman bir kenara saklanıp ağlardım.

Bu edebî metnin içerik ve dil özellikleri dikkate alındığında aşağıdaki sosyal bilimlerin hangisinden yararlandığı söylenebilir?

A) Sosyoloji B) Mantık C) Felsefe D) Tarih E) Psikoloji

8. Yardımcı eylemle yapılan birleşik fiillerde ünlü düşmesi veya ünsüz türemesi varsa sözcük bitişik yazılır, bu ses olayları yoksa ayrı yazılır.

Aşağıdakilerin hangisinde bu kurala uymamaktan kaynaklanan bir yazım yanlışlığı vardır?

A) Girmem, girmedim mangalara
Yer etmedi adalet duygusu içimde benim.

B) Hayat, acıya değmez.
Sen mutlu et kendini.

C) Terketmedi sevdan beni
Aç kaldım, susuz kaldım.

D) Hissetmedin yüreğimi
Dokunmadı hiç sözün sözüme.

E) Kimseyi memnun etmedi oysa
Apansız bırakıp gidişin.

9. Edebiyat, sanat yanıyla ortaya çıkarken şu unutulmamalıdır: Sanatçı hiçbir zaman bilime, bilimselliğe; özellikle toplumbilime ve psikolojiye ters düşmemelidir. Düşlemsel, kurgu bilimsel ya da fantastik yanı ağır basan yapıtlarda bile yazar, okuyucu karşısındaki inandırıcılığını yitirmemelidir.

Bu parçadaki altı çizili deyimin cümleye kattığı anlam aşağıdakilerden hangisidir?

A) Genelleme yapmak
B) Doğru kelimeleri seçmek
C) Güncelliği yakalamak
D) Aykırı durumda olmak
E) Benzer anlamlar taşımak

10. - - - - Ben bunu birçok örnekle açıklayabilirim: Uygurlar, yaşadıkları bölgeden göç etmek zorunda kaldılar. Ozanlar, bunun destanını söyledi. IV. Murat'ın Bağdat Seferi'nde bir kahraman çıktı ortaya; Kayıkçı Kul Mustafa onu dizelere döktü. Osmanlı Devleti, geri kalmışlığın çaresini Batı'da ararken o dönemin sanatçıları, yüzünü Avrupa'ya çeviren Tanzimat edebiyatını kurdular. Geçen yüzyılda, yurdumuzun işgalden kurtulma çabasını anlatan sayısız roman yazıldı.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdaki cümlelerden hangisi getirilebilir?

A) Din değişikliği edebiyat üzerinde etkili olmuştur.
B) Tarihî olaylar edebî eserlere ilham kaynağı olmuştur.
C) Kültürel değişiklikler edebî eserlere yansımıştır.
D) Sanatçıların yetiştiği ortamın edebî eserlerde izlerini görmek mümkündür.
E) Devlet adamları edebiyatçılar üzerinde büyük bir etkiye sahiptir.

11. Giden evraka hangi memur bakıyor?

"Bakmak" **sözcüğü aşağıdakilerden hangisinde bu cümledeki anlamıyla kullanılmıştır?**

A) Odaya baktı ama anahtarı bulamadı.
B) Buyurun, önce istediğiniz gibi bakın.
C) Yatağın karşısında sokağa bakan pencereler.
D) Sen gezmene bak, başka şey düşünme.
E) Günde sadece beş hastaya bakabiliyor.

12. Adıyaman ağzında (I) çok sayıda atasözü ve deyim yaşamaktadır. Gelenek ve göreneklerin yoğun olarak görüldüğü Adıyaman'da, insanlar günlük konuşmalarda birbirlerine doğrudan (II) doğruya seslenmek veya kırıcı sözler söylemek yerine; ince, imalı (III), üstü kapalı anlatım yollarını tercih etmektedirler. Örneğin, ustalar çıraklarını (IV) eğitirken, babalar evlatlarına öğüt verirken, kaynanalar gelinlerini eleştirirken çoğunlukla atasözlerinden yararlanmakta; daha çok bu yolla iletişim (V) kurmaktadırlar.

Bu parçada numaralanmış sözcüklerden hangisi terim anlamıyla kullanılmıştır?

A) I B) II C) III D) IV E) V

13.
I. "Ey bee!" diye bağırdım, koşmaya başladım.
II. Burada bu saatte ne yapıyorsun?
III. Birinci Dünya Savaşının patlak vermesinden az önce, aile seyahate çıkmıştı.
IV. Leylekler gelmeyin; serçeler uçmayın; çiçekler açmayın.
V. Nisanın mehtaplı bir gecesi Adalar Denizi'nin lacivert suları üzerinde ilerliyorduk.

Yukarıdaki cümlelerin hangilerinde noktalama yanlışı vardır?

A) I ve II. B) I ve III. C) III. D) III ve IV. E) IV ve V.

14. Üsküdar iskelesinde vapuru dolduran birçok tazenin, kucaklarında çocukla gelen emzikli annelerin yüzlerine dikkatle bakarak saadetlerine imrendi. Keşke şimdiye kadar bir çocuğu olsaydı... Bir çocuk ne büyük teselli! Bir çocuk onu bu felâketinde ne iyi avutabilir, bir çocuk, belki babasını da aileye daha iyi bağlar, böyle düzensizliklere engel olur, hiçbir geçimsizliğe meydan bırakmazdı. Hakikaten ne iyi şey, ne saadet, bir çocuk anası olmak.

Bu parçadan hareketle aşağıdakilerin hangisine ulaşılamaz?

A) Edebiyat psikoloji biliminden yararlanır.
B) Edebiyatın temel konusu insandır.
C) Edebî eserlerde gerçeklik kurmaca içinde anlatılır.
D) Edebî eserlerde toplumsal konular ele alınır.
E) Edebiyatın amacı insan davranışlarının nedenlerini bulmaktır.

15. Küçük burjuva çevrelerindeki yozlaşmış aile ilişkilerini en ince ayrıntılarına kadar irdeleyen "Dönüşüm", aynı zamanda toplumun dayattığı, işlevini çoktan yitirmiş kalıplara bilinç düzeyinde başkaldıran bireyin tragedyasını çarpıcı bir biçimde dile getirir. "Gregor Samsa'nın bir sabah kendini yatağında bir böcek olarak bulması, salt bir değişim değil fakat 'başkalaşım'dır. O, insanlığını koruyarak bazı değişiklikler geçirmemiştir; artık farklı bir canlı türü olmuştur." Bu açıklama, Kafka'nın eserini tanımlarken kullandığı ifadeyle de örtüşür: "Herkes, beraberinde taşıdığı bir parmaklığın ardında yaşıyor. Şimdi hayvanlarla ilgili bunca şey yazılmasının nedeni de bu. Özgür ve doğal bir yaşama duyulan özlemin ifadesi. Oysa insanlar için doğal yaşam, insanca yaşamdır. Ama bunu anlamıyorlar. Anlamak istemiyorlar. İnsan gibi yaşamak çok güç, o nedenle hiç olmazsa kurgusal düzeyde bundan kurtulma isteği var… Hayvana geri dönülüyor. Böylesi, insanca yaşamaktan çok daha kolay."

Bu parçadan hareketle,

I. Edebiyatın felsefe bilimiyle ilişkili olduğu
II. Edebiyatın bireyin iç dünyasına ışık tuttuğu
III. Edebiyatın toplum sorunlarına çözüm ürettiği
IV. Edebiyatın düşünce akımlarını yönlendirdiği

sonuçlarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I. B) Yalnız II. C) Yalnız III. D) I ve II. E) II, III ve IV.

16. Askeri (I) alanlarda büyük bir değişim içine giren Osmanlı Devleti (II), kaybettiği torakları geri almak istiyordu. Sadrazam Alemdar Paşa (III) önderliğinde bütün vezirler orduyla daha özel bir şekilde ilgileniyor, yabancı elçi ve temsilcilerin bu çalışmaları fark etmemesi (IV) için gayret de gösteriyorlardı. Böylelikle 19. yüzyılın (V) ilk yarısında devletin kendini geliştirmesi ve ordunun döneme uygun kabiliyetlere sahip olması amaçlanıyordu.

Yukarıdaki paragrafta numaralanmış sözcüklerden hangisinin yazımı yanlıştır?

A) I B) II C) III D) IV E) V

17. Köşede rahat bir koltuk gibi
Her zaman beni bekleyen
İçime gömülüp
Işıklı bir günün orta yerinde uyumak!

Bu metinle aşağıdakilerden hangisi dilin tarihî süreç içerisindeki değişimini örneklemek amacıyla kıyaslanabilir?

A) Dün yine Belören'in tepelerine çıktım ve bizim çobanı aradım. O tepe senin, bu tepe benim dedim fakat bir türlü koyun sürüsünü göremedim. Sıcağın tesiri ile bir meşenin gölgesinde oturup serinlemeye çalıştım. Uzunca bir süre oturduktan sonra aşağılardan çan sesi gelmeye başladı ve ben sevindim.

B) İki üç saat önce mektup diye sana bir tomar gönderdim. Şimdi canım sıkkın sana birkaç söz çiziktiriyorum. Malum a generale gittik, iş oldu gibi yani John'un buraya gelmesi, yalnız bundan evvel birkaç kere oldu bitti gibi gözüktü, yirmi dört saat sonra, durum alabora oldu. Onun için memnun olamıyorum. İnşallah yanılmışım. Şimdi matbaadayım.

C) İstanbullı'dur. Evsâfın işitdügümüz şu'arâdandur. Bârgâh-ı mu'allânun kunbaracı bölügünden imiş. Hadd-ı zâtında ag u kara okumamış 'âmîdür amma âteş-bâzlık san'atinde hemân bir çakım kav ve bir pâre yanar od imiş.

D) Sıkıntı zamanlarımda da, inanmayacaksınız, maviye ve mora çelme takarım. Çünkü beni ancak onlar oyalar, onlar durgunlaştırır. Gök rengine göz kırpan tirşeye de hayır demem. Samur kaşlı resimleri de gündemden hiç indirmem. Bunlar ince tüylü, çok yumuşak anılardır.

E) — Daha ölmedik Ali emmi, çocuklar ıhlamur kaynatacaklar, dedi. Hani istersen cin mısırı da patlatırız.
Ali emmi:
— Bizim ev değil ki bulunmasın, dedi ve birdenbire ciddileşiverdi, biz essahtan kocamışız, lafın ucunu koyverdik gitti.

18. Büyük dil bilimci Şemseddin Sami'nin Kâmus-ı Türkî'si hiç şüphesiz kendinden önceki sözlüklere göre Türk sözlükçülüğünde yeni bir çığır açmış ve Türk sözlük geleneğine getirdiği çağdaş sözlükçülük ilkeleriyle kendinden sonraki Türkiye Türkçesi sözlüklerine temel olmuştur. Esad Efendi'ye ait Lehçetü'l Lügat'ın yalnız Türkçe sözcükleri kapsayıp bunların Arapça ve Farsça karşılıklarını vermesi; Ahmet Vefik Paşa'nın Lehçe-i Osmanî'sinin Türkçe sözcükleri ayrı, Arapça - Farsça sözcükleri ayrı vermesi; Muallim Naci'nin Lügat-i Naci'sinin ve Mehmet Salahi'nin Kâmûs-ı Osmanî'sinin yalnız Arapça ve Farsça sözcükleri kapsaması Türkçe söz varlığı bakımından yeterli ve elverişli değildi. Türkçenin bütün sözcüklerini içine alan bir sözlük yazmayı ilk olarak Şemseddin Sami başarmıştır. Timurtaş'ın verdiği bilgilere göre 1899'da ortaya konup 1901'de tamamlanan bu eserde Redhause sözlüğü ile Lehçe-i Osmanî'den yararlanılmıştır. Şemseddin Sami sadece sözlüğüne aldığı Osmanlı Türkçesinde kullanılan bütün söz varlığı ile değil uyguladığı yöntemle de sözlükçülük tarihimizde bir ilktir.

Bu parçada Kâmus-ı Türkî ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

A) Kâmus-ı Türkî'nin günümüz sözlüklerine örnek teşkil ettiğine
B) Eserin o zamana kadar yazılmış Türkçe sözlüklerden daha kapsamlı olduğuna
C) Türkçede yer etmiş olan Arapça ve Farsça kelimelere de yer verdiğine
D) Osmanlı Türkçesinde kullanılan sözcüklere yer verdiğine
E) Dünyadaki büyük sözlükler örnek alınarak hazırlandığına

19.
- Herhâlde telefon rehberini a'dan z'ye ezberlememi beklemiyorsun!
- 17.30'da hareket edecek olan Ankara - İstanbul hızlı treni arıza yaptı.
- Mustafa Kemal Paşa'ya hayranlığı her geçen gün artıyordu.
- Başarılı oyuncu TRT'den gelecek dizi tekliflerine açık olduğunu söyledi.

Bu cümlelerde kesme işaretinin (') aşağıdaki işlevlerinden hangisinin örneği yoktur?

A) Kısaltmalara getirilen ekleri ayırmak için kullanılır.
B) Kişi adlarına getirilen iyelik, durum ve bildirme eklerini ayırmak için kullanılır.
C) Bir ek veya harften sonra gelen ekleri ayırmak için kullanılır.
D) Kişi adlarından sonra getirilen unvanlara gelen ekleri ayırmak için kullanılır.
E) Sayılara getirilen ekleri ayırmak için kullanılır.

20. Elif, ilk örneklerden günümüze Türkçenin önemli sözlüklerini anlatmak için bir sunum hazırlıyor. Sunumun ilk slaytı aşağıdaki gibidir:

- Vankulu Lügati
- Divanı Hikmet
- Lehçe-i Osmânî
- Derleme Sözlüğü
- Tarama Sözlüğü

Buna göre Elif, hangi eseri slayttan çıkarmalıdır?

A) Vankulu Lügati
B) Tarama Sözlüğü
C) Lehçe-i Osmanî
D) Derleme Sözlüğü
E) Divanı Hikmet

21. Bu kadar da olmaz artık! Göz var izan var. İzansız insanla bir arada olmak çok zor.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu parçada altı çizili sözcükle aynı anlama gelen bir sözcük kullanılmıştır?

A) Herkes ölçüyü tutturamıyor. Oysaki ölçüyü tutturmak pek çok sorunu engeller.
B) Düzeni sağlamak için ne yapılması gerekiyorsa onu yapacaktık hepimiz.
C) Biliyoruz ki kardeşler arasında dengeyi kurmak anne ve babalara önemli sorumluluk yükler.
D) Bu konuyu izah edebilecek kavrama gücüne ve anlayışa sahip olduğunu söylerler.
E) Hisler insanı yanıltmaz, insana yol göstermede duyguların büyük yardımı olur.

22. "Fraulein," diye başlayan Breuer, hafifçe öksürerek kendini konuşmaya zorladı: "Erkek kardeşinizin sözünü ettiği vaka tamamen deneysel bir teknik kullanılan tek vakadır. Anna O. histerikti ve hareketlerini engelleyen bazı semptomlar taşıyordu; herhâlde kardeşiniz size sözünü etmiştir. Benim yaklaşımım, unutulmuş fiziksel travmadan kaynaklanan her bir semptomu hipnoz yardımıyla teker teker gidermekten ibaretti. Özel kaynak bulununca semptomlar da ortadan kalktı." "Doktor Breuer, diyelim ki ümitsizlik de bir semptom; ona da aynı biçimde yaklaşamaz mıydınız?" "Ümitsizlik tıbbi bir semptom değildir Fraulein; belirsizdir, kesin değildir."

Bu parça içerik olarak aşağıdaki bilim dalı tanımlarından hangisiyle eşleştirilebilir?

A) Ruh ve sinir hastalıklarıyla, kişide görülen önemli uyumsuzlukları önleme, teşhis ve tedavi etmeyle uğraşan uzmanlık dalıdır.

B) İnsan toplumlarının oluşum, işleyiş ve gelişim yasalarını inceleyen, toplumla ilgili olayları bu yasalar ışığında ele alan bilim dalıdır.

C) İnsanın kökenini, evrimini, biyolojik özelliklerini, toplumsal ve kültürel yönlerini inceleyen bilim dalıdır.

D) İnsanların etnik gruplara ayrılışını, bu grupların kökenini, oluşumunu, yeryüzüne yayılışını inceleyen bilim dalıdır.

E) Olayları zaman ve yer göstererek anlatan, bu olaylar arasındaki ilişkileri, daha önceki ve sonraki olaylarla bağlantılarını araştıran bilim dalıdır.

23. I. Bu kentin insanları, yağmura tutulma korkusu nedir bilmez, havanın açmasını beklemezlerdi ya içlerinden yalnız bir tanesi onlara benzemezdi. II. Pencereden gökyüzüne bakan bu adamın kimi kimsesi yoktu. III. Kentin iç kesimindeki koca koca yapılardan birindeydi iş yeri; oraya gider gelir, evine kimseyi çağırmazdı. IV. Kendi de eşinin dostunun evine pek gitmezdi, üst üste çağırılmadıkça. V. Kimseye kötülüğü dokunmamıştı, kimseyi kırmamıştı şimdiye dek.

Bu paragrafta numaralanmış cümlelerle ilgili aşağıda verilenlerden hangisi <u>yanlıştır</u>?

A) I. cümlede deyim kullanılmıştır.

B) II. cümlede somut anlamlı sözcük yoktur.

C) III. cümlede eş sesli sözcük kullanılmıştır.

D) IV. cümlede "çağrılmak" sözcüğü gerçek anlamda kullanılmıştır.

E) V. cümlede birden fazla sözcük gerçek anlamının dışında kullanılmıştır.

24. Bir millet hangi medeniyet zümresine mensupsa, onun bütün İlmî kavramlarını, felsefi görüşlerini, edebî hayallerini ve lirik duygularını ifade edecek hususi kelimelere sahip olması da lazımdır. Türkler, şimdi Avrupa medeniyetine kesin bir surette girmeye azmettiklerinden bütün Avrupai kavramları ve manaları ifade edecek yeni kelimelere muhtaçtırlar. Bu kelimelerin lisanımızda vücuda gelmesi için ne yapmalı? Bunun için en verimli çare, Avrupa dillerinde yazılmış bütün edebî şaheserleri, ilmî ve felsefi monografilerin yeni Türkçeye birinci derecedeki üslupçular vasıtasıyla, büyük bir özen ile tercüme edilmesidir.

Bu parçada dilin değişimini etkileyen unsurlardan hangisi üzerinde durulmuştur?

A) Siyasi ortamdaki gelişmeler

B) Kültürel değişim

C) Toplumsal hayattaki değişiklikler

D) Sanatçıların dil anlayışındaki farklılıklar

E) Coğrafya değişikliği